

РАНКО БУГАРСКИ
(Београд)

ПОВОДОМ ЈЕДНЕ ЛИНГВИСТИЧКЕ ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ

Године 1957. објављене су две књиге које су пробиле нове стазе у проучавању језика, *Синтаксичке структуре* Ноама Чомског и *Лингвистика кроз културу* Роберта Ладоа, које су снажно утицале на развој теоријске, односно примењене лингвистике током протеклих пола века. У овом осврту сажето се упоређују њихови радикално различити приступи, али и уз указивање на извесне тачке додира које су маркирала потоња истраживања. Значајан део ових проучавања затим се представља кроз анализу четири кључна појма у насловима ових двеју књига. Прилог се завршава фрагментима ауторових личних сећања у вези са овом двојицом лингвиста.

Кључне речи: Чомски, Ладо, лингвистика, синтакса, култура, структура.

Посвета

Лингвисти који овим зборником одају признање академику Милки Ивић располажу широким избором могућих тема за своје прилоге које би се дотичале неког од многих подручја богатог научног опуса слављеника. Кад је реч о стручњаку таквог формата, и од толиког утицаја у различитим доменима проучавања језика, није лако из тог мноштва изабрати област или тему која би можда понајбоље одговарала овој прилици.

Ја сам се одлучио за прилог са подручја на којем сам се први пут сусрео са научним делом Милке Ивић, а то је историја лингвистике — у овом случају, модерне лингвистике. Тим поводом се са задовољством присећам како сам имао част да њену капиталну и широм света познату и признату књигу *Правци у лингвистици* прикажем, и то чак у три маха: прво издање у београдском стручном часопису *Живи језици* 1965, друго у сарајевској ревији *Одјек* 1971, а шесто (двотомно) у листу *Политика* 1990. године. Без те књиге, изузетно богата и разграната повест о историјском развоју језичких проучавања од њихових по-

четака у древној прошлости па до данашњег времена остала би далеко слабије позната — ако не и сасвим непозната — домаћој публици, стручној као и широј.

У том духу следећи текст исписујем, и Милки Ивић посвећујем, поводом једне важне лингвистичке годишњице. Чиним то без икаквих претензија на доношење неких чврстих и подробно образложених судова о проблематици која ће бити разматрана, више у циљу простог подсећања на овај значајан датум. Штавише, овај осврт ће једним делом говорити о ауторовом личном виђењу догађаја и личности о којима ће бити речи и његовим сећањима на њих. Стога се у њему не избегава употреба првог лица једнине, која се у прилогу ове тематике иначе не би очекивала.

Увод

Недавно минула 2007. година означила је педесету годишњицу појаве двеју значајних и утицајних књига које су током протеклих пола века признате, свака на свој начин и у одговарајућим научним круговима, као изворишта моћних токова модерне лингвистичке мисли. То су *Синтаксичке структуре* Ноама Чомског (Chomsky 1957) и *Лингвистика кроз културу* Роберта Ладоа (Lado 1957) — публикације чији су и сами наслови отуда стекли извесну симболичку вредност. Припремљен поводом ове годишњице, текст који следи у крупним потезима ће оцртати неке од развојних линија зачетих на страницама ових двеју обимом невеликих брошираних књига скромног физичког изгледа, постављајући их у шири контекст важних збивања у савременој науци о језику.

Као што је добро познато лингвистима широм света, књига Чомског најавила је истинску револуцију у лингвистичкој теорији, са снажним одјецима у проучавању усвајања језика и природе људског ума. Она је донела нове идеје у вези с појмом трансформационо-генеративне граматике, афирмисала апстрактно резоновање и ригидни формализам, и тиме покренула ланац крупних догађаја у *теоријској лингвистици*. Та књига је заправо деловала као својеврсна темпирана бомба: кад се појавила нико изван уског круга посвећених ентузијаста није био кадар да уочи њен пуни потенцијал, али су следећи радови самог Чомског и његових следбеника успели да удахну нови живот језичким проучавањима у великим деловима светске лингвистичке заједнице. Генеративистички подухват, који је на разним странама наилазио и на озбиљне отпоре, временом се поделио на фракције, а уз то се суочио са изазовима ривалских теорија, нарочито оних потеклих из

окриља когнитивне лингвистике. Али његовом укупном доприносу мора се одати признање, упркос извесним слабостима, претеривањима, па и повременим застрањивањима.

Насупрот томе, књига Ладоа означила је нови почетак у емпиријском раду на језицима као изразима културе, мотивисаном практичним потребама изграђивања методологије наставе страних језика путем контрастивне анализе, анализе грешака, језичких тестова и сродних техника, чиме су обновљени темељи једног од кључних домена *примењене лингвистике*. Крајњи циљ ове активности надилазио је пуко контрастирање језичких система, захватајући подручја обухватнијих упоређивања језичких, друштвених и културних обележја и тиме унапређујући међукултурно разумевање. И тако је, баш као и у случају *Синтаксичких структура*, једна књига скромних димензија показала способност да подстиче и усмерава истраживања целих генерација следбеника. Ови су, додуше, били „геренски радници“, а не „кабинетски теоретичари“ чомскијанске традиције; али у оба случаја су бројни и све шири кругови лингвиста остали дужници ових пробијача нових стаза. Оволико се засигурно може рећи и без икакве жеље за упоредним вредновањем свеукупног домета и утицаја ових научника или њихових дела, што није предмет овог рада.

Тачке додира

Премда се може стећи утисак да су на овај начин зачети развојни путеви неповратно раздвојени у погледу предмета проучавања, циљева и приступа, не би било мудро ако би се одлучно устврдило да се они никад не могу приближити. Истина, било би неразумно очекивати њихово потпуно стицање, али после педесет година дају се открити значајне тачке додира у актуелним процесима узајамног оплођавања „теоријских“ и „примењених“ продора у истраживању језика и језика. Говорећи сасвим уопштено, апстрактно мишљење испољава растућу тенденцију контекстуализације у неким важним областима новијих проучавања, као што су когнитивна лингвистика или интеркултурална прагматика. А у исто време емпиријске студије настоје да стекну чврсту теоријску подлогу, на пример у анализи дискурса или у социолингвистици оне врсте која се везује за име Вилијама Лабова (William Labov). Да узмемо само ову потоњу, социолингвистика је данас веома далеко од позиције какву је имала пре неколико деценија, кад је могла бити окарактерисана као област „миљу широка а инч дубока“ (Hymes 1974: 194). Како је дошло до ове промене?

Укратко, минуциозно опсервирање гласовних промена у току које је Лабов обавио на Мартином винограду, острву уз обалу Масачусетса и популарном традиционалном летовалишту богаташких породица са копна (Labov 1963), а потом и његово епохално пионирско истраживање говора града Њујорка (Labov 1966), положили су теоријске и методолошке основе за утврђивање *систематских корелација између језичких и друштвених варијација* — што је сама суштина социolingвистике какву данас знамо. Ово је омогућено тако што је са хоризонталном (географском) осом традиционалне дијалектологије укрштена вертикална (друштвена) димензија варијације. Више није било довољно да се просто установи шта се каже на једном испитиваном пункту а шта на неком другом; у средиште пажње дошло је питање ко управо у том месту нешто каже, када и коме, у спонтаном или формалнијем говору, итд. На овај начин је нова урбана дијалектологија стекла могућност да не само утврди језичке чињенице него и да их образложи повезивањем са друштвеним факторима; другим речима, да понуди објашњења за опажено језичко понашање. Лабов је својим радом директно или нешто посредније инспирисао и друга истраживања. Узета заједно, оваква достигнућа дефинитивно су унапредила научни статус социolingвистике.

И на другим подручјима сада има, ако не стапања, а оно бар компромиса. Једно је потрага за језичким универзалијама, где се чини да више није на снази оштра опозиција између теоријског приступа повезаног са Чомским и оног емпиријског, егземпларно заступљеног у раду Џозефа Гринберга (Joseph Greenberg). Слично се може рећи и за саму контрастивну лингвистику, чији би се идентитет могао довести у питање ако би се и даље инсистирало на потпуном раздвајању њених педагошких и теоријских огранака. Све у свему, рекао бих да наш све тешње међуповезани свет, разнолик и мултикултуралан али у процесу глобализације, садржи обећање једне суштински интегрисаније лингвистике будућности. (Узгред речено, мени се једна таква визија указала још пре двадесетак година; о њој сам известио на XIV међународном конгресу лингвиста у Берлину 1987. године — в. Bugarski 1990.)

У овој прилици није могуће разрађивати ове у скици набачене али далекосежне сугестије. Уместо тога ћу највећи део остатка овог текста да организујем око четири садржинске речи из наслова двеју књига од којих је ово разматрање почело, узете у њиховом основном облику, које у ову сврху представљају четири кључна појма, или ступа платформе на којој почивају неки од битних сегмената лингвистичке мисли XX века. Те речи су **лингвистика**, **синтакса**, **култура** и **структура**; узмимо их редом.

Четири основна појма

1. **Лингвистика.** Овај термин је добар пример поља проучавања са променљивом дефиницијом: откад постоји, различити посленици су му наметали своја нарочита схватања о томе чиме би тако означена дисциплина требало да се бави централно, а чиме можда маргинално. Рећи да је лингвистика научно проучавање језика свакако је опште-прихватљиво, али је то таутологија; а чим покушамо да прецизирамо значење појма „језик“ (о којим је управо аспектима овог ноторно многоликог феномена реч?) нужно се усредсређујемо на неки одређен избор између већег броја могућности: језик као, у суштини, инструмент мишљења и сазнања, систем комуникације, вид људског понашања, средство друштвене кохезије, структура посматрана синхронички или у еволуцији, итд. Овде се могу назначити два екстремна становишта. Једно ћемо сажето изразити подсећањем на познату парафразу Теренцијеве изреке од стране Романа Јакобсона: „Linguista sum; linguistici nihil a me alienum puto“ (Лингвиста сам и ништа лингвистичко није ми страно — Jakobson 1960: 377). О могућој ширини оваквог захвата убедљиво сведочи чувено уводно предавање истог аутора на X међународном конгресу лингвиста у Букурешту 1967. године (Jakobson 1969). А на супротни крај може се сместити став у новије доба асоциран нарочито са Чомским, по коме је лингвистика оно проблемско подручје или онај приступ који посебно интересује неког утицајног истраживача или школу мишљења коју он представља, док све остало може евентуално завређивати пажњу неког другог али није „права“ лингвистика. У наше време је претходна опција у неком операционом смислу очито ван домашаја било које појединачне дисциплине, док је потоња недопустиво рестриктивна; отуда ваља тежити некој врсти компромисног решења — можда управо негде на линији једног већ поменутог интегративног настојања.

2. **Синтакса.** Прилози синтаксичком нивоу лингвистичке анализе, од којих су неки прилично софистицирани и по данашњим мерилима, могу се ту и тамо пронаћи у разним раздобљима и срединама (екстензиван историјски преглед за последња два века садржи Graffi 2001), али у целини посматрано синтакса је у новије време — све до пре неких пола века — махом таворила у сенци лингвистичких дисциплина које су привлачиле већу пажњу научника. Такву њену судбину у највећој мери је одредило израстање упоредне индоевропске лингвистике у XIX веку. Обимне граматике тог усмерења по правилу су садржавале опсежан уводни део о гласовима, праћен нешто краћим поглављем о творби речи и потом једним знатно оскуднијим о син-

такси. Једно столеће касније историја ће се поновити у изведби америчког структурализма, са граматикама домородачких језика које су испољавале упоредљиву несразмеру, утолико што је синтакса добијала далеко мање простора од фонологије и морфологије. Зашто је то било тако? Један од разлога, усудио бих се да претпоставим, можда се крио у самој природи синтаксе као, у суштини, онога што сама та реч каже: распореда. Док остали језички нивои оперишу издвојивим и „опипљивим“ *јединицама* као што су фонеме, морфеме или лексеме, синтакса је првенствено систем *односа* међу таквим јединицама, и као таква толико апстрактна да ју је много теже „ухватити“. Она се дешава у процесу комбиновања јединица чији је прави идентитет другде, па се утолико може замислити као пуки „ваздух“ између „ствари“. (Учесталост наводника у последње две реченице већ доволно говори о тешкоћама концептуализације и вербализације ове материје.)

Проблеми аналитичке обраде синтаксе као плана језичке структуре вероватно се могу повезати и са перцепцијама обичних говорника, за које се речи састоје од слова, а реченице од речи; нико неће рећи да су у реченици битни управо „празни простори“ („белине“) између тих речи. А ово, опет, као да упућује на налазе когнитивне семантике о разликама у *искусственој истакнутости* у оквиру постулата *категорије основног нивоа*. У овом случају би такве категорије биле фонологија и лексика, док би остали језички нивои, међу њима и синтакса, били у неку руку изведени.

Али како год то било, чомскијанској револуцији је почев од 1957. године пало у део да рехабилитује синтаксу, чак до степена (који ће ускоро бити доведен у питање) њеног проглашавања за средишњу компоненту лингвистичког описа). Овај задатак није био једноставан, и много је тога требало урадити на трагу почетних размишљања о новој теорији језичке структуре. Овде подсећамо само на чувени пример од кога је у илустративном смислу све почело — две реченице са самог почетка *Синтаксичких структура*:

- (1) (Colorless green ideas sleep furiously (Безбојне зелене идеје спавају бесно);
- (2) (Furiously sleep ideas green colorless (Бесно спавају идеје зелене безбојне).

Чомски је устврдио да су обе ове реченице подједнако бесмислене, али да је само прва од њих граматична, и тим увидом поткрепио своју тезу да се појам „граматично“ не може поистоветити са „смисленим“ или „значањским“ у било којем семантичком смислу, те да је граматика независна од значења а синтакса аутономан језички ниво.

(За контекст и дискусију в. Chomsky 1957: 15, Čomski 1979: 88–89 или Čomski 1984: 23.) Овоме ради куриозитета додајемо касније запажање његових критичара да и друга реченица може да делује „граматичније“, па и смисленије, реторички изговорена на начин који сугерише мала графичка редакција, када би могла да представља почетак какве модернистичке песмице: *Furiously sleep ideas — green, colorless...* Овај мали експеримент није, дакако, оборио аргументе Чомског, али га наводимо јер и он на свој начин само потврђује да кроз разређени синтаксички „ваздух“ пролећу неке загонетне птичице. Расправа је убрзо кренула другим путевима, синтакса је доживела разне трансформације, али је сам Чомски традиционалну представу по којој је човек *Homo loquens* спецификовао, сагледавши га као биће које је аутентични *Homo syntacticus* (животиње опште али само људи говоре, и то оперишући сложеним синтаксичким системима). Ипак, централна позиција синтаксе ће бити оспорена потоњом реafirмацијом семантике и развојем прагматике и анализе дискурса, тако да се синтакса — не више пасторче лингвистике али ни њен врхунац — данас може сагледати као једна од равноправних лингвистичких дисциплина — а тако, ваљда, и треба да буде.

3. Култура. Сам по себи, појам културе не захтева посебну афирмацију, јер се ових дана на све стране говори о култури, мултикултурализму, интеркултурализму, језику и култури итд. Штавише, „култура“ је постала права крилатица, помодна реч у значајном сегменту лингвистике, а и у друштвеним наукама уопште узев. Али оно за чиме уистину постоји потреба јесте подвргавање овог преоптерећеног а крајње неодређеног термина прецизније фокусираној разради, једном изоштреном али у исти мах контекстуално осетљивом преиспитивању. Овим не мислим на потрагу за неком новом општом дефиницијом самог термина, као додатком већ ионако огромном броју дефиниционих покушаја. Биће довољно да се сетимо да су још пре више од педесет година два америчка антрополога прикупила и анализирали чак 164 дефиниције „културе“ у антрополошкој и социолошкој литератури (а тај број мора да је до данас знатно порастао). Кад смо већ ту, неће бити наодмет мала дигресија. Прва од ових дефиниција, коју је 1871. године понудио британски антрополог Едвард Тајлер (Edward Tyler), заслужује да се цитира овом приликом:

Култура, или цивилизација... јесте она сложена целина која укључује знања, веровања, уметност, законе, морал, обичаје и све друге способности и навике које човек стиче као члан друштва (Kroeber/Kluckhohn 1952: 81).

Изузимајући сам почетак, којим се заобилази проблем разликовања културе и цивилизације, иначе подробно расправљан у различитим европским традицијама културних студија, ова дефиниција делује зачуђујуће модерно, антиципирајући данас преовлађујући свеобухватни концепт културе као начина живота. (О култури уопште, и посебно у вези с језиком, в. Bugarski 2005.)

Враћајући се главном току разматрања, оно што имам на уму је нека врста систематске анализе различитих начина на које чланови појединих људских култура тумаче сам појам културе као темељан састојак њихових живота и искустава, како концептуализују и вреднују сопствене културне институције, веровања и праксе — једном речју, нешто као „култура кроз културе“. (Део грађе за такав приступ у вези с овим делом света може се сада наћи у обимном зборнику од 900 страна под насловом *Сусрећ култура*, који доноси радове са једног научног скупа одржаног на Филозофском факултету у Новом Саду.)

За илустрацију, један детаљ из скорашњег личног искуства. Половином маја 2008. године провео сам један дан на крајњем северу Шведске, свега неких 120 километара испод Поларног круга, као члан мале делегације експерата Савета Европе за заштиту мањинских језика. Један од ових језика је сами (раније: лапонски), па смо тако имали сусрете са представницима његових говорника, укључујући председника локалног парламента и вође тамошње омладинске организације. И док смо разговарали о могућностима очувања њиховог угроженог језика, тачније скупа прилично различитих дијалеката — већином на енглеском, уз само повремену помоћ тумача — наметале су ми се две мисли. Прво, колико је био неадекватан мој сопствени стереотип о култури Самија. И друго, релевантније за ову тему, питао сам се како ова традиционална заједница успева да шведску технологију и одговарајући животни стил уклопи у домаће културне обрасце: какво би могло да буде њихово поимање културних вредности у једном малом свету који комбинује испашу ирваса са компјутерима, а дијалекте језика сами са шведским — и понекад још и енглеским?

4. Структура. Најзад, и у најкраћем, неколико речи о структури. За разлику од појма културе, концепт структуре, који је у поређењу с њим сразмерно прецизно дефинисан, после једног периода када је био у средишту пажње отишао је у други план, по мом мишљењу неоправдано. Своје звездане тренутке он је доживео у првим деценијама XX века, почев од изузетно утицајног *Курса ојшће лингвистике* Фердинанда де Сосира из 1916. године (мада се сама реч „структура“ не

појављује у овој Библији лингвистичког структурализма, што је своје-врстан куриозитет). Из лингвистике се овај појам брзо проширио у друге друштвене науке, о чему сведочи нпр. преглед који даје Bastide (1962). Али током друге половине столећа он је увелико дискредитован упорним нападима Чомског на једну посебну верзију структурализма, представљену у раду Леонарда Блумфилда (Leonard Bloomfield) и његових следбеника. Указујући на ограничења ове америчке школе, Чомски је заправо отписао структурализам у целини. Мени се, међутим, увек чинило да је овде реч о грубом упрошћењу. На једном научном састанку Европског лингвистичког друштва у Копенхагену 1981. године, а потом и у другим приликама, изнео сам становиште — које је у то време мало коме било блиско — да је генеративизам ограда структурализма а не замена за њега. Овај став симболички сам сажео у термину *генеративни структурализам* (в. Bugarski 1982). Према томе, за мене појам структуре, у смислу система односа између јединица које га чине, дефинишући га како статички тако и динамички, остаје кључна лингвистичка идеја XX века, чије продуктивне одјеке налазимо и у другим друштвеним и хуманистичким наукама. Стога тај концепт данас, деведесет година после Де Сосировог *Курса*, заслужује обновљену афирмацију — при чему би се, дакако, пуна пажња поклонила знатним међувременим достигнућима у лингвистичкој теорији и анализи.

Лична сећања

И на крају, прегршт личних успомена у вези са Чомским и Ладом. Сусрет са *Синтаксичким структурима* остао ми је у сећању као болан: оно мало формалног образовања у лингвистици које сам претходно стекао било је сасвим друкчије природе. Као, верујем, и безмало сви други у то време, нашао сам се пред текстом који сам слабо разумео (што ће се касније дешавати и многим генерацијама мојих студената). Присећам се мучног пробијања кроз странице те књиге током једног постдипломског семинара на Универзитетском колеџу у Лондону 1962. године, који је водио амерички структуралист Џејмс След (James Sledd), и сам новајлија у овој врсти лингвистичке теорије. Са самим Чомским срео сам се само једном, на Универзитету Колумбија у Њујорку 1966. године. Годину дана касније потражио сам га током једне посете Масачусетском институту за технологију, али је он тада био на путу. Међутим, примио ме је његов колега и сарадник Морис Хале (Morris Halle), који ми је с поносом показао једну позамашну свеску у црним корицама на његовом радном столу, рекавши

само „Ево је, најзад!“ Био је то пробни примерак *Гласовне стуркџуре енглеског језика* од Чомског и Халеа, расправе која је већ дуже време неформално кружила међу лингвистима те оријентације, а која ће по изласку из штампе постати класични текст генеративне фонологије. Осећао сам се почашћеним привилегијом да је прелиставам док смо разговарали...

Наредних година сам се у два-три маха дописивао са Чомским (а то су била добра стара времена, много пре електронске поште, када сте људима стварно могли да пишете писма, и да за узврат, такође, добијате писма са својеручним потписом, у коверти и са налепљеном поштанском марком!). Године 1972. у Београду је објављен мој избор радова Чомског у преводу на српскохрватски, што је било прво представљање његовог дела у Југославији. Послао сам примерке њему и, на његов предлог, „његовом пријатељу Роману Јакобсону“, како се изразио. Оваква квалификација била ми је забавна, јер сам се сећао неких осврта на Јакобсонове радове у текстовима Чомског који ми нису деловали нарочито пријатељски. Али ваљда су раширене представе о академском стилу у Сједињеним Државама биле друкчије од оних у Европи, можда нарочито у тим годинама оштрих сукоба на пољу лингвистике. Како год, обојица су на моје велико задовољство потврдила примитак књиге уз позитивне коментаре.

У поређењу са првенцем Чомског, Ладоова књига је у целини била много лакше штиво, премда је и ту било делова које сам теже пратио услед слабијег познавања разматране језичке (и међујезичке) грађе. И овог аутора срео сам само једном, на једној научној конференцији на Универзитету Џорџтаун у Вашингтону 1970. године. Више година касније Курт Јанковски (Kurt Jankowsky), уредник зборника у част Ладоа, позвао ме је да напишем прилог за ту публикацију. Била ми је посебна част да се позиву одазовем, а наслов мог чланка („Преводјење кроз културе“) јасно је указивао на извор мотивације за такав рад (в. Bugarski 1985).

Овим се завршава изложени крајње селективни приказ неких важних тенденција и догађаја у проучавању језика током протеклог полувековног периода, сагледаних у светлу двеју књига и четири кључне речи у њиховим насловима. У току излагања осврнуо сам се на своје сопствене радове и доживљаје чешће него што би то нормално допуштала академска пристојност. Међутим, на самом почетку је најављено да ће овај прилог једним делом носити лични печат сећања у вези са двојицом истакнутих лингвиста и њиховим књигама чија је недавна заједничка годишњица и изазвала те рефлексije, па нека то објашњење буде и оправдање за овакав поступак.

Литература

- Bastide, R., ed. (1962). *Sense et usages du terme STRUCTURE dans les sciences humaines et sociales*. The Hague: Mouton.
- Bugarski, R. (1982). Generative structuralism. *Acta Linguistica Hafniensia*. Copenhagen, 17:1, 49–60.
- Bugarski, R. (1985). Translation across cultures: Some problems with terminologies. *Scientific and Humanistic Dimensions of Language: Festschrift for Robert Lado* (K. R. Jankowsky, ed.). Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins, 159–163.
- Bugarski, R. (1990). Towards integration in linguistics. *Proceedings of the Fourteenth International Congress of Linguists* (W. Bahner / J. Schildt / D. Viehweger, eds.). Berlin: Akademie-Verlag, Vol. III, 2612–2614.
- Bugarski, R. (2005). *Jezik i kultura*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Chomsky, N. (1957). *Syntactic Structures*. The Hague: Mouton.
- Chomsky, N. / M. Halle (1968): *The Sound Pattern of English*. New York: Harper and Row.
- Čomski, N. (1979). *Gramatika i um* (ur. R. Bugarski). Drugo, dopunjeno izdanje. Beograd: Nolit.
- Čomski, N. (1984). *Sintaksičke strukture*. Novi Sad: Dnevnik / Književna zajednica Novog Sada.
- Graffi, G. (2001). *200 Years of Syntax: A Critical Survey*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.
- Hymes, D. (1974). *Foundations in Sociolinguistics: An Ethnographic Approach*. London: Tavistock.
- Jakobson, R. (1960). Concluding statement: Linguistics and Poetics. *Style in Language* (T. A. Sebeok, ed.). Cambridge, MA: The MIT Press, 350–377.
- Jakobson, R. (1969). Linguistics in its relation to other sciences. *Actes du Xe Congrès International des Linguistes* (A. Graur, réd.). Bucarest: Académie de la République Socialiste de Roumanie, Vol. I, 75–111.
- Kroeber, A. L. / C. Kluckhohn (1952). *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*. New York: Vintage Books.
- Labov, W. (1963). The social motivation of language change. *Word*. New York, 19, 279–309 (Preštampano u knjizi *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1972, 1–42).
- Labov, W. (1966). *The Social Stratification of English in New York City*. Washington, D. C.: Center for Applied Linguistics.
- Lado, R. (1957). *Linguistics across Cultures: Applied Linguistics for Language Teachers*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Saussure, F. de (1916). *Cours de linguistique générale*. Paris: Payot.
- Суспрей култура* (2006). (ур. Љ. Суботић). Нови Сад: Филозофски факултет.

Summary

Ranko Bugarski

AN IMPORTANT ANNIVERSARY IN LINGUISTICS

In 1957 two ground-breaking books were published in the field of linguistics, Chomsky's *Syntactic Structures* and Lado's *Linguistics Across Cultures*, which have strongly influenced the development of theoretical and applied linguistics respectively over the past half-century. This paper briefly compares their widely different approaches, noting also certain points of contact that subsequent research has revealed. Substantial segments of these investigations are then presented through an analysis of the four key words in the titles of these two books. The article ends with a few fragments of the author's personal reminiscences concerning Chomsky and Lado.